

אמנות יהודית? אמנות יהודית !

Jewish Art? Jewish Art!

0821-6557-01

סמסטר ב' , תשע"ד

ד"ר נעמי שריג

שיעור בחירה

שעות קבלה של המרצה: בתיאום מראש

טלפון: 02-5660950

כתובת אימייל: noamisariq@gmail.com

תיאור הקורס:

שאלת קיומה של האמנות היהודית, הגדרתה ומהותה היא רבת שנים. בין הראשונים שדנו בה היה בצלאל נרקיס, במאמרו "האם קיימת אמנות יהודית?", ורבים אחרים הלכו בעקבותיו. הנסיון להבין את האמנות היהודית ולעמוד על ייחודה היה ונותר בגדר בחינה של הזהות היהודית כפי שהיא באה לידי ביטוי באמצעות האמנות.

המחשבה הרווחת, כאילו הדיבר השני אוסר על כל צורה של ביטוי אמנותי, בפסל או בתמונה, צריכה להיבחן מחדש לאור עצם קיומו של בית המקדש על שלל עיטוריו. למעשה, בכל דור קמו בעם היהודי אמנים שפעלו במסגרת הקהילה ונזונו ממילון הצורות היהודי המסורתי, ההלכה והמנהג, אך במקביל היו חשופים לתכנים, לסגנונות ולמנהגים של החברה הסובבת בכל ארצות הפזורה.

בקורס נעמוד על ביטוייה השונים והמגוונים של האמנות היהודית, תוך שימת דגש על יחסי הגומלין בינה לבין התרבות הכללית במרחב ובזמן.

The very existence of Jewish art, its definition and scope, have a long history. One of the first to tackle it was Bezalel Narkiss in his challenging article "Does Jewish Art Exist?" and many scholars followed suit. The attempt to understand Jewish art and its uniqueness is, in fact, a probe into Jewish identity as expressed through the art.

The notion that the Second Commandment prohibits making any form of art, be it two- or three-dimensional, should be revised in light of the Temple and its appurtenances. Moreover, in every generation there were Jewish artists who performed their art within the community and were nourished by Jewish visual traditions, law and lore, but were equally exposed to iconography, style and custom of the host society throughout the Jewish diaspora.

The course will examine the varied manifestations of Jewish art, emphasizing its inter-relations with the general culture along space and time.

דרישות הקורס: מטלות קריאה, נוכחות

מטלת סוף קורס: בחינה

מרכיבי הציון הסופי: בחינה מסכמת

תכנית המפגשים וקריאת חובה

(קריאת החובה מסומנת בכוכבית)

1. אמנות יהודית למרות הדיבר השני? האיקונוגרפיה היהודית בראשיתה
*נרקיס, בצלאל, "האם קיימת אמנות יהודית?", *האוניברסיטה* 11, 2-3 (1965), עמ' 31-40
קוטלר, דוד, *האמנות והדת*, ירושלים-תל-אביב, תשל"א, עמ' 19-32
Cohen, Boaz, "Art in Jewish Law", *Judaism: A Quarterly Journal of Jewish Life and Thought*, New York: American Jewish Congress, 3 (1954), pp. 165-176
2. מפגש אמנותי עם העולם הפגאני: שאילה והטמעה
*Brilliant, Richard, "Painting at Dura-Europos and Roman Art", in: Gutmann, Joseph (ed.), *The Dura-Europos Synagogue. A Re-evaluation (1932-1972)*, Religion and the Arts 1, Missoula, MT: American Academy of Religion, Society of Biblical Literature, 1973, pp. 23-30
3. בין אמנות יהודית לאמנות נוצרית
שלו-עיני, שרית, "אמנות יהודית ואמנות נוצרית - יחסי גומלין", *מחניים* 10 (תשנ"ה), עמ' 40-49
*Narkiss, Bezalel, "Pagan, Christian, and Jewish Elements in the Art of Ancient Synagogues", in: Levine, Lee I. (ed.), *The Synagogue in Late Antiquity*, Philadelphia: The American Schools of Oriental Research, 1987, pp. 183-188
4. אמנות יהודית על אדמת אירופה בימי הביניים: אחדות וייחוד
Freehof, S.B., "Ceremonial Creativity among the Ashkenazim", in: Gutmann, J. (ed.), *Beauty in Holiness. Studies in Jewish Customs and Ceremonial Art*, New York 1970, pp. 486-500
*Mann, Vivian B., "New Examples of Jewish Ceremonial Art from Medieval Ashkenaz", in: Grabsky, Josef (ed.), *Artibus et Historiae. An Art Anthology* 17 (1988), pp. 13-24.
5. תיאורים מקראיים באמנות היהודית: קריאה חזותית מעבר לתנ"ך
*צבר, שלום, "מדרשי אגדה באמנות היהודית", *מחניים* 7 (תשנ"ד), עמ' 186-195
Gutmann, Joseph, *The Illustrated Midrash in the Dura Synagogue Paintings: A New Dimension for the Study of Judaism*, Gutmann, Joseph, *Sacred Images: Studies in Jewish Art from Antiquity to the Middle Ages*, Variorum Reprints, Northampton, 1989, p. 91-104

6. בית הכנסת בחלל האורבני המקומי: בין ייחוד להתערות

*קשטן, אהרן, "הארכיטקטורה של בתי-הכנסת בימי-הביניים ועד תקופת האמנסיפציה", בתוך: רות, בצלאל ססיל (עורך), האמנות היהודית, תל-אביב 1961; מהד' חדשה: נרקיס, בצלאל (עורך), רמת-גן 1974, 83-96

Goldin, Simha, "The Synagogue in Medieval Jewish Community as an Integral Institution", *Journal of Ritual Studies* 9 (1995), pp. 15-39

7. כתבי יד: תכנים יהודיים, תכנים נוצריים, ויצירות משותפות

*נרקיס, בצלאל, כתבי-יד עבריים מצויירים (מהדורה עברית חדשה ומתוקנת), ירושלים 1984, מבוא
*פרידמן, מירה, "העיסור והאיור בכתבי היד היהודיים", מחניים א', ירושלים תשנ"ה, עמ' 138-146
Weitzmann, Kurt, The Question of the Influence of Jewish Pictorial Sources on Old Testament Illustration, Joseph Gutmann (ed.), *No Graven Images, Studies in Art and the Hebrew Bible*, New York: Ktav, 1971, pp. 309-328

8. אמנות נוצרית מגויסת: היהדות בעיניים נוצריות

Rowe, Nina, *The Jew, the Cathedral and the Medieval City: Synagoga and Ecclesia in the Thirteenth Century*, Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2011, pp. 1-12

9. אתנוגרפיה יהודית: מפגש בין אמנות יהודית לחוקרים נוצרים בתקופת ההומניזם

***Burnett, Stephen G.**, "Distorted Mirrors: Antonius Margaritha, Johann Buxtorff and Christian Enthographies of the Jews". *Sixteenth Century Journal* 25, no. 2 (1994): 275-287

10. זהות יהודית בבחינה מחודשת: אמנות יהודית בתקופת האמנסיפציה

*וורנר, א., "ציירים יהודים בתקופת האמנסיפציה", בתוך: רות, בצלאל ססיל (עורך), האמנות היהודית, תל-אביב: מסדה תשי"ט, עמ' 483-506

Kleeblatt, Norman L., "Illustrating Jewish Lifestyles on Opposite Banks of the Rhine: Alphonse Lévy's Alsatian Peasants and Moritz Daniel Oppenheim's Frankfurt Burghers", *Jewish Art* 16, 1990/91, pp. 53-63

Werner, Alfred, "Oppenheim and Kaufmann: Fine Genre Painters", in: *Families and Feasts: Paintings by Oppenheim and Kaufmann*, New York: Yeshiva University Museum 1977, pp. 5-15

11. מסורת וחינוך באמנות היהודית החדשה

דהן, אשר, "התפתחות המגמה היהודית באמנות הישראלית", מצרף, ב' (תש"ס), עמ' 135-146
מישורי, אליק, "לידה מחדש של אמנות עברית: אידיאולוגיה, אוטופיה וחיפושים", בתוך: גרץ, נורית (עורכת), נקודות תצפית; תרבות וחברה בארץ-ישראל, תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, תשמ"ח, עמ' 175-194

***עפרת, גדעון**, "האמנות הישראלית והמסורת היהודית", מחניים 11 (תשנ"ה), עמ' 240-255

12. סיור במוזיאון ישראל

13. סיכום וחזרה